

УДК 2-675-722.52(092) Мудрий Софрон
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.12>

ЕКУМЕНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО

Олег Каськів, Юрій Гураль

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
Науково-дослідний інститут канонічного права, кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого, 22, 76019, м. Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>*

У даній статті є досліджено питання, яке є досить актуальним у теперішній час – шляхи екуменічних взаємин різних Церков єпископом Івано-Франківським Софроном Мудрим, особливо УГКЦ та УПЦ КП у 1994–2010 рр.

У листопаді 1994 року о. Софрон Мудрий приїхав на постійну основу до своєї Батьківщини, а конкретніше до м. Івано-Франківська, де він власними силами втілює реорганізацію Івано-Франківської духовної семінарії – колицки духовного життя на Прикарпатті. Опісля своєї єпископської хіротонії у 1996 р., владика Софрон розпочинає свої канонічні візитації, бачачи у парафіях багато суперечок між православними УПЦ, УАПЦ, УПЦ КП та греко-католиками. Тоді він розпочав своє нове служіння екуменічного діалогу між конфесіями.

Владика Софрон розумів велику необхідність мирного співжиття людей, які належать до різних конфесій, наголошуючи на важливості не впадати у крайності суперечок чи розколів, а старатись різними способами шукати примирення та єдності.

Архіпастир Софрон не бачив перед собою перешкод і напряду контактував з патріархом Філаретом, щоб поспілкуватися з ним на цю болючу тему і цей діалог приносив багато успіху у зверненні не легкого вирішення проблеми.

Також за часів єпископства Софрон Мудрий започаткував приймання участі різних конфесій у заходах національного чи релігійного характеру на теренах Прикарпаття. Особливо спільні богослужіння із нагоди національних свят, та Водохреща.

За владика Софрона була утворена в Івано-Франківську міжконфесійна екуменічна рада у 1997 р., завдяки якій розпочалося поступове вирішення тих «каменів спотикання» між самими православними та греко-католиками, які точилися на початках після повної легалізації Церков.

У його проповідях були присутні заклики до єдності, особливо за національну ідею українського суспільства, тому що релігійна та державна єдності є взаємопов'язаними [11, с. 34–36]. Він жертвував усіма своїми силами, матеріальними ресурсами та часом, щоб запанував мир та взаєморозуміння на парафіях, особливо де присутні дві конфесії в одному храмі. Єпископ не боявся звертатися до державної влади щоб допомогти їй у вирішенні питання релігійного протистояння.

Ключові слова: Єпископ Софрон Мудрий, патріарх Філарет, екуменічний діалог, священники.

Постановка проблеми. У 1997 р., коли Софрон Мудрий був інтронізований на правлячого єпископа Івано-Франківським, то побачив сумну картину на Прикарпатті, де в різних парафіях існували ворожнечі та розбрати, які найбільше були пов'язані з розподілом церковного майна. Він не міг допустити цього наростання, тому відразу ж розпочав вирішення конфлікту шляхом переговорів з представниками УПЦ КП в особі Патріарха Філарета.

Дослідженням цієї тематики займалися О. В. Каськів, Д. В. Степовик, В. Майка, Делятинський Р. І. Однак, екуменічну діяльність єпископа Софрона Мудрого не досліджувалось

конкретніше, тому дана стаття актуалізує дане дослідження. Період якого більше охопить його як єпископа Івано-Франківського.

Ця стаття виконується в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри богослов'я, науково-дослідного інституту родини і капеланства та науково-дослідного інституту канонічного права: «Християнська віра в Бога – парадигма духовних сил людини в кризових ситуаціях сучасного українського соціуму», термін виконання з 01.10.2022 року по 30.09.2025 року (затверджені рішенням Вченої ради ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», протокол № 2 від 15.09.2022 року).

Мета дослідження. Розкрити зміст та вплив владики Софрона Мудрого на становлення екуменічного діалогу з представниками православних церков на території Івано-Франківської області.

Виклад основного матеріалу: Владика Софрон Мудрий був глибоко обдарованою людиною у всіх сферах церковної діяльності: проповідницькій, науковій, канонічній, літургійній, організаційній, екуменічній та інших. Одним з важливих пріоритетів був для нього живий діалог з різними конфесіями. Коли на початку 1990-их років Софрон Мудрий прибув до незалежної України, то побачив сумну картину на Прикарпатті: конфліктні ситуації у селах, де у греко-католицьких храмах здійснювали богослужіння греко-католики і православні. Нажаль у більшості ситуацій було велике протистояння між вірними, особливо в період 1990–2000 роках, а також блокування законного повернення храмів Українській Греко-Католицькій Церкві після жорстокого підпілля [10, с. 123].

Навіть за часів свого перебування у Римі, владика Софрона у ролі віцеректора та ректора Папської Колегії знали як толерантну людину до інших конфесій, особливо до православних, тому що він знав, що за «залізною завісою» греко-католики та православні слухають Божественну Літургію по радіо «Ватикан», тим самим його почали поважати навіть державні урядовці в радянському союзі.

Спочатку для владики Софрона наріжним каменем стало святкування тисячоліття хрещення Руси-України, який відбувся у 1988 р. Особливістю було відзначання свята і православною, і греко-католицькою верствою населення. Їхні молитви у тодішній час були спрямовані до остаточної легалізації Церков, зрушення яких вже відбулися з невдалими реформами генсека СРСР Михайла Горбачова. Нарешті, через два-три роки відбулася повна легалізація, відновилося ця правда, яка за допомогою Святого Духа втілилась в реальність [10, с. 96].

Після приїзду до Івано-Франківська в 1994 р., ще о. Софрон разом з владикою Софроном Дмитерком мав на меті зустрітися з представниками трьох різних Православних Церков: Київського Патріархату, Православної Автокефальної Церкви та навіть Московського Патріархату. Метою цієї зустрічі стало спільні рішення задля розбудови Церков на території Прикарпаття, а також налагодження стосунків між конфесіями та підтримання міжконфесійного діалогу. Одним з пунктів цієї зустрічі стали приймання участі чотирьох Церков у панахидах, молебнях та у різних святкуваннях національного чи іншого характеру. На жаль, не всі схвально сприйняли ці спільні рішення, які базувалися не лише церковного виміру, але й суспільного, бо відокремленнями, ізоляціями Церков спричиняються у різних місцевостях сутички, які можуть спричинити навіть фізичне насилля, забуваючи, що ми є у Христі не відокремленими, а єдиними й рівними у правах і обов'язках дітьми Божими [10, с. 94–95].

Владика Софрон Мудрий зрозумів, що найважливішою причиною такого ставлення є політика, яка задля власних вигод лише вихваляє та поважає одну церкву, а в 1990-х роках було поширене прихильне ставлення якраз до Московського Патріархату. Владика Софрон

розпочав співпрацю з міською та обласною владою Прикарпаття. Це призводило до перших початків укладення екуменічного діалогу.

Якраз про цей взаємозв'язок Церкви і держави висловлювався владика Софрон ще й з канонічної точки зору. Повинна бути постійна толерантність держави, навіть попри безпосередню перевагу певної конфесії і є неприпустимим насадження через політичні мотиви та через власні амбіції лише однієї релігії чи навіть вважати певну людську владу чи інституцію за моральний критерій, яким би слугували громадяни. Також державні закони не повинні брати вищість над моральними законами, тому що лише духовність відповідає за це. Церква і держава повинні мати свою компетенцію управління і великою помилкою однієї зі сторін насаджувати свої ідеї та правила в іншу [10, с. 123].

Представників Московського Патріархату сильно дивувало, як єпископ Софрон Мудрий може вести міжконфесійний діалог з духовенством Київського Патріархату та Українською Автокефальною Церквою, на що він постійно твердо відповідав, що він не може спокійно дивитися на розбрат рідного народу. Тому владика прагнув налагодити добрі стосунки, щоб уся паства увійшла до Небесного Царства [11, с. 104–105].

Через міжконфесійні сутички на Прикарпатті, владика Софрон прийняв рішення разом з єпископом Коломийсько-Чернівецьким Павлом Василюком вирушити у відрядження до Києва, щоб зустрітися з Патріархом Київського Патріархату Філаретом. На цій зустрічі було розглянуто загальні аспекти розвитку міжконфесійного діалогу. Також владика наполягали на приїзді Предстоятеля на Прикарпаття. Він погодився і в швидкому часі здійснив цю поїзду. Патріарх дійсно побачив проблеми конфлікту та майбутні виклики, на які потрібно реагувати. Через деякий час відбувся другий візит Патріарха Філарета до Івано-Франківщини [10, с. 123]. На другий приїзд Патріарха Філарета на Івано-Франківщину припало заупокійне богослужіння на Дем'яновому Лазі – у місці масових вбивств радянськими спецслужбами мирних жителів Івано-Франківська [12, с. 25–28]. Присутність на панахиді Патріарха та єпископів Івано-Франківської єпархії УПЦ КП було добрим початком у екуменічному діалозі на Прикарпатті. Ця присутність на поминальному заході свідчила про бажання до єдності українського народу, тому що, якщо дві конфесії зібралися разом, то вірні напевно будуть їх наслідувати [10, с. 123].

Опісля, на зустрічі владика Софрона та Патріарха Філарета відбулася дискусія на історичну тематику єдності та розбіжностей у Христовій Церкві протягом двох тисячоліть. Яскравим прикладом була розмова про 1054 рік, коли відбувся великий церковний розкол православної та католицької Церкви, яка триває по нині. На це владика Софрон Мудрий дав таку відповідь, що Церкву Христову слід розуміти як єдиний і нероздільний механізм, який походить від одного Бога, а тому Церква повинна бути однією, яку людськими мірками була знищена і яку тепер вкрай важко відновити. Також владика посилається на світський вид правління, який установив сам Господь Бог – монархічно-демократичний, як спеціаліст з канонічного права під тими словами має на увазі, що монархічність у церковному значенні – це Божа влада, якою був створений світ і яким дотепер Бог піклується. Натомість демократичний вид – це є свобода і вільний вибір кожної людини між добром і злом. Якщо постійно обирати добро, тоді стане фундаментом єдність, яку прагнув на землі Ісус Христос [10, с. 124].

Владика Софрон звернув увагу на один документ, який описує теперішнє становище Церкви і в якій присутні натяки на екуменічний діалог між Церквами – це документи II Ватиканського Собору. У відповідь Патріарх Філарет підкреслив, що він двічі перечитував дані документи Церкви і виявив більше бажання проникнути у вивчення екуменічного діалогу з греко-католиками. Владика Софрона Мудрого це приємно здивувало і він вказав

Предстоятелю, що якщо ми не будемо докладати зусиль щодо об'єднання Церков, то об'єднання відбудеться у небі, де вже немає потреби в праці, проте там будемо відповідати перед Господом на суді за кожен виконаний чи не виконаний вчинок задля мети діалогу. За його словами, потрібно докладати великих зусиль за коротке життя, сміливо, попри різні негативні думки прямувати до єдності і однією з форм на шляху до цього є добрі вчинки [10, с. 125].

На цій важливій зустрічі було згадано і про Московський Патріархат, який на території України спричинював і спричинює дотепер розбрат і ненависть та закидають не правдомовні наклепи, що ми є джерелом розколення від «істинної віри Христової». Навіть попри те, що ця Церква творила у радянський час, владика Софрон не покидав надії на розкаяння і що Церква Московського Патріархату виявить бажання спілкуватися з греко-католиками та православними братами [10, с. 125].

Владика Софрон Мудрий побачив що, патріарх має намір підтримувати цей екуменічний діалог [10, с. 124–125].

Не слід забувати і приділення значної уваги єпископа Софрона Мудрого на виховання та формування справжніх священнослужителів, тому що вести вірних до Царства Небесного є не легкою справою, тим більше у парафіях, де присутні дві або й більше конфесій. Таким чином, владика прагнув, щоб єпархіальні священники здобували окрім богословської освіти ще й світську, тому що пастирі повинні бути ерудованими у всіх сферах спілкуючись з духовенством іншої конфесії. Також владика розумів, що священники є майбутнім українського народу та не міг допустити, аби вони самі розпалювали міжконфесійні суперечки. Тому, архієрей Софрон, у приватний чи в загальний спосіб, організовував невеличкі зустрічі, у яких давав настанови як правильно спілкуватися з державними урядовцями, а найбільше приділяв увагу в діалозі з представниками різних конфесій, заохочуючи постійно співпрацювати з ними [2, с. 21–22].

Єпископ Івано-Франківський застановлявся над євхаристійним сопричастям із православними братами, тому що, через Святі Тайни ми стаємо однією, нероздільною, апостольською Христовою Церквою, приймаючи тіло і Кров Господа Нашого Ісуса Христа. Тому, владика Софрон звертався до вищої церковної ієрархії, щодо богословсько-канонічного аналізу церковного законодавства, щоб згідно 702 канону ККЦ [14] було дозволене євхаристійне сопричастя з некатолицькими Церквами. Єпископ заохочував більше співпрацювати з православними представниками, більше вивчати їхнє законодавство на тематику Євхаристії, оскільки через цей аспект унеможлиблюється взаємне спів служіння на Божественній Літургії за одним престолом [9, с. 215].

Владика Софрон Мудрий був ініціатором створення у 1997 році міжконфесійної екуменічної ради Церков на Прикарпатті. На жаль, понад тринадцять років тривала пауза засідань. Проте, у травні 2010 року дана рада відновила свою діяльність У даних засіданнях були розглянуті різні теми, такі як заснування міжконфесійного журналу «Онова», соціальний статус та пенсійне забезпечення священнослужителів, виховання молоді, професійне викладання християнської етики у світських навчальних закладах та сприяння міжконфесійній згоді в суспільстві [8.].

Владика Софрон Мудрий бажав встановити історичну справедливість, щодо відпустового місця в селі Крилос. Він надає своє благословення та заохоту, щоб розпочати здійснювати перші підготовчі кроки для духовного розвитку та відновлення відпустового місця в с.Крилос, куди можуть приходити всі українці, щоб споглядаючи на свою історію, просили Бога про майбуття. Згодом розпочинається активна та насичена праця щодо проведення молодіжних, міжнародних прощ вервиці, патріарших прощ, та прощ протопресвітеріатів Івано-Франківської Єпархії [7, с. 12–13].

Особливо бажали б підкреслити роль єпископа Софрона Мудрого на вплив на різні аспекти розвитку на Прикарпатті, які зробив Єпископ Софрон Мудрий, а саме: духовному [3, с. 55–57], науковому [1, с. 25–26], проповідницькому [5, с. 32–34], поширенні християнських і національних ідей [4, с. 35–37], розвитку богословської освіти та виховання священнослужителів [6, с. 24–29], духовному відновленні відпустового місця в с.Кринос, Івано-Франківської області [7, с. 12–13], та єкуменічного життя на Прикарпатті [12, с. 5–7], за що зі сторони Президентів України був нагороджений державними орденами за заслуги перед Україною.

На думку багатьох жителів міста Івано-Франківська, великим єкуменічним скарбом, який залишив єпископ Софрон Мудрий, це перетворення Івано – Франківська на місто єкуменічного порозуміння та діалогу, яке з його ініціативи було посвячено єпископами різних християнських церков під Покров Пресвятої Богородиці, 13 жовтня 2002 року [13, с. 22–23].

Слід відзначити ще одну характерну особливість, що в далеких 90-их роках о. Софрон Мудрий, одним із перших повернувшись із Європи в Україну намагався впроваджувати загально європейські християнські цінності чим започаткував розвиток європейської ідентичності українців на Прикарпатті, а також працював не покладаючи рук над розвитком української національної ідеї, так 1 січня 1999 року, владика Софрон Мудрий промовив так: «...тож нині кличе до нас Тарас Шевченко: «Схаменіться! Будьте люди! Бо лихо вам буде!» Свою Україну любіть!, любіть її, як казав Тарас Шевченко, во время люте, в останю, тяжкую мінуту за неї Господа моліть» [12, с. 35–36].

Висновки. Владика Софрон Мудрий – це людина великого життєвого досвіду, надзвичайної доброти і любові до людей. Його праці навіть після смерті, мають свої читачів та прихильників не тільки серед греко-католиків, чи православних, архієрея Софрона з радістю читають люди різних конфесій де кожен може відшукати неначе щось написане для нього, особисте, а останні праці його життя, п'ятитомник проповідей та повчань при різних потребах та обставинах «Слова», є неначе вінцем його науково-проповідницької праці, рецепт втілення єкуменічних ідей, його «лебединою піснею» де він намагається поділитися із читачем своїм досвідом, життям та примирити тих, які роками не розмовляли між собою.

Єпископ Софрон Мудрий був і залишається видатним діячем Церкви, який немало зробив для її розвитку. Він був: великим суспільно-політичним, культурно-просвітницьким та релігійним діячем Української Греко-Католицької Церкви. З постаті єпископа можемо розглядіти великого вчителя багатьох поколінь науковців, священників, в Україні та в світі. З під його пера вийшло багато наукових монографій, статей, досліджень, реколекцій, повчань. Його знали і поважали як священника, єпископа, наставника, філософа та інтелектуала. Значний вклад він зробив у розвиток Української Греко-Католицької ще у часи радянського союзу, коли церкви були закриті для українців, він через радіо Ватикан приходив у кожную українську родину, щоб її зігріти, потішити, примирити.

Єпископ Софрон зробив вагомий внесок у розвиток єкуменічного діалогу на території Прикарпаття. Завдяки йому розпочала діяльність міжконфесійна єкуменічна рада Церков Прикарпаття. За наполяганням владика Софрона була досягнуто певного діалогу з Предстоятелем тодішньої УПЦ КП Філаретом, який здійснив два візити на Івано-Франківщину. Було започатковано, за його ініціативи, присутність на богослужіннях, представників різних конфесій на національних чи релігійних заходах. Неможливо було уявити, як би склались обставини в єкуменічному діалозі на Прикарпатті, якби не було владика Софрона Мудрого. Одні з незабутніх слів владика Софрона, які він часто повторював, звучали так: «Будьмо людьми, аж потім будьмо вже християнами».

Список використаної літератури

1. Каськів О.В., Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого, *Scientific Journal «Virtus»*, Issue # 35, June, 2019, С. 25–27.
2. Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формуцію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 10–26.
3. Каськів О.В., Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.), Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42, С. 55–61.
4. Каськів О.В., Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві, Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, С. 34–40.
5. Каськів О.В., Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960–1993 рр.) Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 43, С. 32–38.
6. Каськів О.В., Бурдиляк В., Особливості навчального процесу та формації священиків в Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті – Івано-Франківській Теологічній Академії під керівництвом владики Софрона Мудрого. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія: статті. № 19/1. Івано-Франківськ, 2024. С. 22–36.
7. Каськів О.В. Прощі як один із елементів відновлення відпустового місця в селі Крилос 1989–2018 рр. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія: статті. № 18. Івано-Франківськ, 2023. С. 9–19.
8. Назарчук Д. Рада церков забезпечуватиме злагоду. URL: <http://www.golos.com.ua/article/139025>.
9. Мудрий С. Слова. Випуск третій. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2008. 350 с.
10. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.
11. Мудрий С. Публічне право Церкви і конкордати. Жовква: Місіонер, 2011. 192 с.
12. Мудрий С. Слова. Випуск перший. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. 191 с.
13. Мудрий С. Слова. Випуск другий. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2004. 209 с.
14. *Codex canonum ecclesiarum orientalium*. Libreria editrice Vaticana, 1995.

ECUMENICAL ACTIVITY OF BISHOP SOFRON MUDRYI**Oleg Kaskiv, Yurii Hural***Ivano-Frankivsk Academy of Ivan Zolotoustyj,**Department of Theology Studies,**Scientific and Research Institute of Canon Law**Sofron Mudryy str., 22, 76019, Ivano-Frankivsk, Ukraine**<https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>*

This article examines a question that is quite relevant at the current time – the ways of ecumenical relations of various Churches by Bishop Sofron Mudryi of Ivano-Frankivsk, especially the UGCC and the UOC KP in 1994–2010.

In November 1994, Fr. Sofron Mudryi came to his homeland on a permanent basis, and more specifically to the city of Ivano-Frankivsk, where he personally implemented the reorganization of the Ivano-

Frankivsk Spiritual Seminary, which is the cradle of spiritual life in Subcarpathia. After his episcopal ordination in 1996, Bishop Sofron began his canonical visitations, seeing in the parishes many disputes between the Orthodox faithful of UOC, UAOC, UOC KP and Greek Catholics. Then he began his new ministry of ecumenical interfaith dialogue.

Bishop Sofron understood the great need for peaceful coexistence of people belonging to different faiths, stressing the importance of not falling into the extremes of disputes or divisions, but trying to seek reconciliation and unity in various ways.

Bishop Sofron saw no obstacles before him and contacted Patriarch Filaret directly to talk with him about this painful topic, and this dialogue brought a lot of success in solving the difficult problem.

Also, during the episcopate, Sofron Mudryi initiated the participation of various denominations in events of a national or religious nature on the territory of Subcarpathia. Particularly frequent religious services on the occasion of national holidays and Epiphany.

Under Bishop Sofron, an interdenominational ecumenical council was formed in Ivano-Frankivsk in 1997, thanks to which the gradual resolution of those "obstacles" between the Orthodox and Greek Catholics, which arose in the beginning after the full legalization of the Churches, began.

In his preaching, there were calls for unity, especially for the national idea of Ukrainian society, because religious and state unity are interconnected. He sacrificed all his strength, material resources and time to establish peace and mutual understanding in the parishes, especially where two denominations are present in the same church. The bishop was not afraid to turn to the state authorities to help them solve the issue of religious confrontation.

Key words: Bishop Sophron Mudryi, Patriarch Filaret, ecumenical dialogue, priests.